

dan Misstemning og til saa uheldige Forhold mellem Hartkornseierne og Huusmændene paa Bornholm, at det for Enhver, der kjender det Mindste til den, maa staae som noget meget Unfskeligt at see endelig Fred tilveiebragt i disse Forhold og see en Mulighed for, at det meget store Areal, hvormed der er Spørgsmaal, kan vindes for Plougen og saaledes afgive noget Udbytte for Bornholm og hele Landet. Jeg maa ogsaa tilstaae, at jeg ved at gjøre Bekjendtskab med dette Lovudkast og dets Detaller, ikke har kunnet nægte det min fulde Anerkjendelse. Jeg seer ikke, hvorledes Sagen hensigtsmæssig skal kunne ordnes paa nogen anden Maade end den, som Lovforslaget paa-tænker, nemlig at gjøre det omtvistede Areal til Kommunejorder, hvis Indtægter komme Kommunens Beboere, Huusmænd som Gaardmænd, tilgode; thi de ere alle, ifølge den nævnte Høiesteretsdom, idetmindste for Aaker Sogns Vedkommende, kjendte berettigede til Anpart deri. Ogsaa den Maade, hvorpaa Lovudkastet i sine Enkeltheder ordner Sagen, forekommer mig at fortjene al Anerkjendelse, og jeg skal navnlig med Hensyn til den Ytring af den sidste ærede Taler, at Billighed turde tilsiige, at Huusmændene fik en noget større Andeel i de Indtægter, som Borderne ville afgive, kalde i Grindring, at naar der er Tale om, at det omhandlede Areal skulde blive Kommunejorder, saa kan man ikke paa Forhaand bestemme, hvorledes Indtægterne skulde fordeles mellem de forskjellige Beboere i Sognet eller Kommunen. Det maa jo falde efter Forholdenes naturlige Udvikling, saaledes at Enhver faaer den Gavn og Nydelse af Kommunens Indtægter, som han efter sin Stilling i Samfundet har Krav paa. Det er heller ikke ganske rigtigt, naar den samme ærede Taler troede, at Huusmændene i Fortiden have udnyttet en meget større Brug af Udmarksjorderne end Gaardmændene. Det er meget sandt, at der i sin Tid er gjort en Beregning, hvori den ærede Taler har deeltaget, og at efter denne stillede Forholdet sig som 3 Dele for Gaardmænd mod 4 Dele for Huusmænd; men denne Dpgjørelse blev i Høiesteret underkastet en meget gennem-gaaende Kritik, og jeg tør være fuldt forvisset

om, at den Anfsnuelse var fælles for samtlige Voterende i Sagen, at Dpgjørelsen var meget urigtig. Sagens Natur tilsiiger allerede, at Gaardmændene have haft den største Brug af Borderne, og dette blev ved nærmere Oplysning af den Dpgjørelse, der forelaa fra den omtalte Komitees Side, tilstrækkeligt klaret. I den Retning kan der altsaa ikke gjøres Indsigelser mod Lovudkastet, og ønskeligt er kjender jeg derfor at det vilde være, om det høje Thing vilde give det sit Bifald.

Men Udkastet selv eller rettere sagt dets Motiver, som ere særdeles klart skrevne, ville allerede have henledet Thingets Opmærksomhed paa, at der er ikke ringe Banstieligheder forbundet med Sagen, ikke alene i og for sig ved dens Ordning, men navnlig med Hensyn til Spørgsmaalet om, hvorvidt den lovgivende Magt kan gaae ind paa at ordne Sagen, saaledes som det er foreslaet. Sagen er den, at vi jo ved igjennem en Lov 'at paabyde, at den omtvistede Jord i Fremtiden skal være Kommunejord, ville komme til at gribe ind i mangfoldige faktiske Forhold, som i Diebliffet idetmindste staae med fuldstændig anerkjendt Retsbestyttelse. Det er nemlig ikke ganske rigtigt, naar den sidste ærede Taler meente, at Høiesteretsdommen af 1ste Decbr. 1862 skulde have afgjort Sagen i Almindelighed for Bornholms Vedkommende. Den paa kjendte Sag angik af de 15 bornholmske Sogne kun et enkelt, nemlig Aaker Sogns Huusmænd og Hartkornseiere, og det vel at mærke det eneste Sogn, hvor den Part af Udmarksjorderne, der var bleven henlagt til Sognet, ikke ved speciel Udskiftning var bleven fordeelt imellem Sognets Beboere, medens i alle de andre 14 Sogne en saadan speciel Udskiftning af Sognenes Andeel er skeet, er skeet paa den Maade, at Hartkornseierne ere i Besiddelse af Borderne. Høiesteretsdommen angik altsaa alene Aaker Sogn. Nu er det vel muligt, at, naar Huusmændene i de øvrige 14 Sogne reise Fordring paa, at der skal tillægges dem Andeel af Udmarksjorderne i disse Sogne, da vil Høiesteret komme til det samme Resultat, som den er kommen til for Aaker Sogn, hvor en saadan Udskiftning ikke er foretagen; men det er ikke givet, det er ikke vist.) Jeg skal imid-